

Без езикова култура ще закъсате на изпита

Списание „Ученически свят“ в последните години се утвърди като едно от най-добрите издания на българския пазар за ученици. Днешният тест е разработен от Станислава Докторова, сътрудник на изданието.

Прочетете текста и отговорете на въпросите от 1 до 6 включително.

За думите

Ако човек се замисли колко скъпоценни могат да бъдат думите и какви загадки могат да крият в себе си, то той не би ги разпилявал така лекомислено, а би пристъпвал към тях благоговейно. С думи подреждаме нашите молитви, с думи обясняваме любовта си към най-близките на сърцето ни хора, с думи изразяваме и омразата си. Казва се, че дума дупка не прави, но една обидна дума може да остави дълбоки белези и синини върху човешкото сърце. За разлика от обидата добрата дума е като блага билка, тя става за мехлем на всяка рана. Затова, преди да изречем тежка дума по адрес на някого, добре е да помислим.

Думата е като гуцера, изтървеш ли я веднъж от устата, не мож я върна назад. В народните приказки се разказва, че когато добрият човек говори, от устата му капе мед и масло и се търкалят жълтици, а когато зъл човек говори, от устата му изскачат змии, гуцери и жаби. Казано е също така, че и мълчанието е злато.

Старите хора поучаваха, че с дърво се бие добиче, а човекът трябва да се бие с думи. Хубаво поучение, но за да биеш някого с думи, той все пак трябва да разбира от дума. Затова навярно се и казва - който не ще мира, ето му секира!

Мисля, че е много важно нашето отношение към думите. В старите времена, като говорели помежду си, хората си разменяли златни монети. Ние днес, като говорим, си разменяме книжни левчета. От ония износени и захабени книжни левчета, с които нищо вече не може да се купи, защото са изгубили всякаква стойност.

1. Как бихте завършили твърдението, за да бъде то вярно?

Заглавието на текста...

- А) подсказва темата, но премълчава идеята
- Б) звучи прекалено общо и не може да назове темата
- В) извежда еднакво точно и темата, и идеята на текста
- Г) формулира точно идеята, но не и темата на текста.

2. В текста читателят долавя:

- А) тревогата на автора от обезценяването на думите
- Б) стремежа на автора към назидателство и поучаване
- В) загрижеността на автора за чистотата на българския език
- Г) болката и гнева на автора от неправилното използване на езика ни.

3. Целта на автора е:

- А) да сподели с читателя своите мисли за езика ни
- Б) да провокира у читателя размисъл за отношението на човека към думите
- В) да убеди читателя, че „езикът е извор на недоразумения“
- Г) да внуши на читателя идеята, че мълчанието е злато.

4. Предложеният текст е откъс от:

- а) забавно четиво
- б) научнопопулярно четиво
- в) езиковедско изследване
- г) художествен текст.

5. Коя от поговорките не е употребена в текста?

- А) Който не ще мира, ето му секира.
- Б) Дума дупка не прави.
- В) Казана дума - хвърлен камък.
- Г) Мълчанието е злато.

6. Подчертаните думи в текста са:

- А) смислови синоними
- Б) контекстови синоними
- В) сродни думи
- Г) различни форми на една дума.

7. Коя от думите съдържа три представки, корен и окончание?

- А) обезсмисля
- Б) преотстъпва
- В) запрепуска
- Г) заразлиства.

Определете в коя подточка има дума с правописна грешка.

(Общо условие за въпроси 8 и 9)

8.

- А) оцелял, уцелил, улучил
- Б) опора, опование, упорство
- В) осмива, усмихва, осмисля
- Г) обединява, обижда, убеждава

9.

- А) прибежка, увяхвам, кланица
- Б) задбалкански, лъкатуша, осъмвам
- В) предчувствие, доносник, временна
- Г) въстаник, странник, свещеник.

10. В кое от изреченията е допусната грешка?

- А) Само смях ли буди приключението с бай Ганьовото килимче?
- Б) Сблъскваме ли се и днес с байганьовщината?
- В) Как реагираме на байганьовските прояви в съвременността?
- Г) Алековият Бай Ганьо - спомен или настояще?

11. В кое от изреченията има сгрешена бройна форма?

- А) Трима участника бяха помолени да напуснат.
- Б) Изпробвах 12 различни начина за релаксация.
- В) Няколко работници напуснаха мястото на аварията.
- Г) И двата речника се оказаха чуждоезични.

(Общо условие за въпроси 12 и 13)

В кои от подчертаните думи и изрази е допусната грешка?

12. Не **допускайки** (А) **мисълта** (Б), че сте бил **подмамен** (В), аз **искрено** (Г) Ви вярвах.

13. **Състезателят** (А) до **последния** (Б) момент не знаеше с **кого** (В) от **подготвените** коне ще се **състезава** (Г).

14. В изречението Той не ни обиди с нищо - ни с дума, ни с жест. подчертаните думи са:

- А) лични местоимения
- Б) отрицателни и лични местоимения
- В) отрицателни и притежателни местоимения
- Г) лично местоимение и съюзи.

15. Определете подчертаната дума в изречението като част на речта и като част на изречението.

Учителката **му** поиска бележника.

- А) кратка форма на притежателно местоимение, допълнение
- Б) лично местоимение, дателен падеж, допълнение

- В) лично местоимение, дателен падеж, определение
Г) допълнение, лично местоимение, винителен падеж.

16. Кое от предложените местоимения трябва да заеме свободната позиция в изречението:

Странджата,... вежди рани бяха потъмнели, говореше за битките в Стара планина.

- А) на когото Б) чиито В) чийто Г) които.

17. Коя от думите не е причастие?

- А) горящи Б) горещи В) пламтящи Г) светеци.

18. С кои от изброените глаголни форми частицата „не“ задължително се пише слято?

- А) минало свършено деятелно причастие
Б) деепричастие
В) сегашно деятелно причастие
Г) минало несвършено деятелно причастие.

(Общо условие за задачи 19 и 20)

При коя от двойките думи има отношение както при двойката:

19. БУКВА - ЗВУК

- А) език - реч
Б) чета - уча
В) пиша - чувам
Г) значение - звучене.

20. ЛИРИЧЕСКИ УВОД - ЕКСПОЗИЦИЯ

- А) пейзаж - обстановка
Б) композиция - кулминация
В) лирика - проза
Г) куплет - строфа.

21. Посочете антонима на думата безценен.

- А) скъп В) незаменим
Б) скъпоценен Г) незначителен.

22. Кой от фразеологизмите е удачно начало на изречението:

...и с нищо не мога да променя обстоятелствата.

- А) Слагам си главата в торбата... В) От мухата правя слон ...
Б) На мравката път правя ... Г) Оказвам се с вързани ръце ...

(Общо условие за въпроси 23 и 24)

Кой ред е излишният?

23.

- А) свири му по гайдата
Б) девета дупка на кавала
В) петото колело на колата
Г) безгласна буква.

24.

- А) роман
Б) повест
В) разказ
Г) кулминация.

25. С кое от предложенията не може да бъде завършена редицата: лице, време, спрежение,...

- А) залог Б) падеж В) число Г) наклонение

26. В кой ред има грешно изписана глаголна форма:

- А) нехаеха Б) несмееха В) ненавиждаха Г) негодуваха

27. В кое от изреченията има съставно именно сказуемо?

- А) Оставям ти снимките за спомен.
Б) Останах в хотела още за седмица.
В) Останах да ти помогна в чистенето.
Г) Останах единственият привърженик на идеята ти.

28. В кое от изреченията сказуемото не е съставно глаголно?

- А) Престанах да я разпитвам за случилото се вчера.
- Б) Не може да разпитваш никого за случилото се.
- В) Нямах да разпитвам, ако не бях принуден.
- Г) Трябваше да разпитат най-напред нея.

29. В кое от изреченията не е употребено сказуемно определение?

- А) Клисурата на Искъра мълчеше плахо под тъмното небе; реката монотонно и жаловито шумтеше в дола .
- Б) Канаристите стени стояха мрачни и намусени със своите невидими сега черни дупки.
- В) Тя се изправи запъхтяна и въздъхна безнадеждно.
- Г) „Боже господи!“ - пошушна си Илийца уплашена.

30. Кое от изреченията е просто?

- А) Подир това жените, посърнали, хванаха да се връщат назад покрай нивята.
- Б) Всички чакаха да видят какво ще стане.
- В) Чу се, че идат кърджалии.
- Г) Тя беше видяла как гребат.

31. Изреченията „Тържествена минута!..“, „Абсолютна тишина!“, „Мълчание гробно!“ по състав са:

- А) прости кратки
- Б) двусъставни
- В) едносъставни
- Г) възклицателни

32. Кое от изреченията не е сложно смесено?

- А) Моканина му разправи и едвам сега забеляза, че на шосето беше се спряла една каруца с един кон.
- Б) Селянинът погледна към овцете, западнени на поляната, задържа очите си над тях, но не ги виждаше, а погледът му, пълен с грижа, тъй си и блуждаеше.
- В) Селянинът замълча и пак загледа овцете, без да ги вижда.
- Г) Моканина седна до него и видя как дебелиите му мазолести пръсти трепереха, като свиваха цигара.

33. Определете изречението, в което няма пунктуационна грешка.

- А) Не зная ще отида ли на екскурзия или няма да отида.
- Б) Независимо от резултата на изпитите аз ще ходя на море.
- В) Върна се не когато го заплаших, че ще уведомя директора, а , когато го извика приятелката му.
- Г) Влакът тръгна броени минути след като се качих.

34. Определете изречението, в което има пунктуационна грешка.

- А) При условие, че продажбите се увеличат, заплатите на работниците във фирмата ще нараснат.
- Б) Днес се чувствам по-добре, отколкото вчера.
- В) Участниците в състезанието, или състезателите, бяха готови за старта.
- Г) Всички разбраха, че това, което тя направи, беше героизъм.

35. Свържете изреченията така, че да образуват логически свързан текст.

- 1) През зимата сърдечната дейност и дишането му се забавят, телесната температура се понижава и той заспива зимен сън.
- 2) Намирането на достатъчно храна през зимата е трудно за някои бозайници и птици.
- 3) Това състояние се нарича хибернация.

4) Съселят например натрупва допълнителни пластове мазнина през лятото.
А) 2,3,1,4 Б) 4,2,1,3 В) 2,4,1,3 Г) 4,1,2,3.

36. Апоσιοпезата е художествено изразно средство, което НЕ означава:

- А) риторическо възклицание В) прекъсване на речта
Б) внезапно замълчаване Г) емоционална пауза

37. Прочетете цитирания откъс от повестта „Мамино детенце” и посочете НЕВЯРНОТО твърдение:

„Из сичкото това, щото казахме по-горе, читателите ни се досещат, че някой е умрял и че тоя „някой” е бил Нено чорбаджи. После светата литургия...угасналият вулкан бил донесен в черкова, а после обяд сичкото казанлъшко христолюбиво войнство го занесло на гробищата и закопали го...”

Откъсът извежда разбирането:

- А) Метафората „угасналият вулкан” е израз на безсмисленото съществуване на Нено.
Б) Нено умира така, както е живял - безлично, без да остави следа.
В) Смъртта на Нено буди съчувствие у читателя заради незаслужената му съдба.
Г) Погребението му буди асоциация за заравянето на нещо, лишено от човешко съдържание.

38. Кое е НЕВЯРНОТО тълкуване на заглавието „На прощаване”?

- А) Означава прощаване при раздяла със света на родното.
Б) Има смисъл на сбогуване със света на робството.
В) Съдържа значението искане на прошка.
Г) Отразва вълнението на младия човек, на когото предстои да направи съдбовен избор.

39. Думите „О, Българию, никога не си тъй мила, както кога сме въвн от тебе!” в повестта „Немили-недраги” са изречени:

- А) при кръщението на Бръчков в хъшовството
Б) от повествователя, в лирическото отстъпление във II глава
В) от Странджата, в пламенната му реч
Г) от Знаменосеца, в предсмъртните му дни.

40. Мотивът за състраданието като проява на духовна съпричастност към ближния не е заложен в образа на:

- А) Моканина Б) баба Илийца В) калугера Г) Бръчков.

41. Верен на стремежа да превръща творбите си в „художествени документи на историята”, Иван Вазов е посочил точната дата на решителния бой при Шипка в подзаглавието на одата „Опълченците на Шипка!”. Тази дата е:

- А) 20.V.1876г. Б) 3.III.1878г. В) 6.XI.1883г. Г) 11.VIII.1877г.

42. На коя от предложените теми съответства тезата:

В одата „Българският език” Иван Вазов утвърждава идеята, че българският език е свещен, защото в него звучи гласът на родното, съхранява родовата памет, осъществява духовната връзка между поколенията. Българският език има вековна история, оцелял е в съдбовни за нацията моменти. Родното слово е свято, то е основание за национална гордост.

- А) Българското слово и българският свят
Б) Образът на родното слово
В) Светостта на родното слово
Г) Как Иван Вазов внушава идеята за светостта на българския език.

43. Конкретният повод, който отвежда Алеко в Америка е:

- А) желанието да пътешества
- Б) събъдването на детската му мечта да види Ниагара
- В) написването на книгата „До Чикаго и назад“
- Г) посещението на Чикагското изложение.

44. Противоречив, непривлекателен образ на българското у читателя изгражда:

- А) споменът за чутовния връх Шипка
- Б) трагичното събитие на връх „Волът“
- В) описанието на кръчмата на Странджата
- Г) описанието на българския павилион на Чикагското изложение.

45. Как не бихте завършили разсъждението си за разказа „Ангелинка“?

При срещата на момчето с леля Дъмша и дъщеря ѝ...

- А) героят е изправен пред предизвикателството да разпознае зад непривлекателната външност на леля Дъмша нейната вътрешна доброта.
- Б) момчето разбира, че реалният образ може да надмине мечтания.
- В) момчето изживява дълбоко разочарование от странния външен вид на Дъмша.
- Г) героят се усеща слаб и недостоен пред сполетялото го щастие.

46. На кое от изброените художествени средства Йордан Йовков е поверил задачата да изрази пестеливо, но точно и въздействащо своите внушения за героите, ситуацията и обстановката в разказа „По жицата“?

- А) сравнение
- Б) олицетворение
- В) метафора
- Г) художествен детайл.

47. Кой от изразите съдържа неточност?

- А) Повествователят в разказа „Една българка“...
- Б) Лирическият говорител в увода на одата „Опълченците на Шипка“...
- В) Лирическият герой в стихотворението „Българският език“...
- Г) Поетът написва стихотворението...

48. Отбележете вярното твърдение.

- А) Първа глава на „Мамино детенце“ играе роля на експозиция.
- Б) Разказът „Една българка“ започва с описание на природна картина.
- В) Разказът „По жицата“ започва с разгърнатата експозиция.
- Г) Гунчо е представен на читателя през очите на повествователя.

49-50 Задачи с кратък свободен отговор

49. Разтълкувайте думите на Алеко: Ох, хич не ми сгряваше сърцето туй „и в Америка е същото“!...

50. Какво е разбирането за „лудост“ на калугера Евтимий според трета част на разказа „Една българка“.

ОТГОВОРИ

1-А ;2-А; 3-Б; 4-Г; 5-В; 6-В; 7-А; 8-Б; 9-Г;10-А;11-А; 12-В; 13-В; 14-Г;15-Б; 16-Б; 17-Б;18-В; 19-В; 20-В; 21-Г; 22-Г; 23-А; 24-Г; 25-Б; 26-Б; 27-Г;28-В ; 29-А; 30-А; 31-В;32-Б; 33- Г;34-А; 35-В; 36-А; 37-В; 38-Г; 39-Б; 40-В; 41-Г; 42-В; 43-Г; 44-Г; 45-В; 46-Г; 47-В; 48-А.